

Forfatter: Jacobsen, J. P.

Titel: XV

Citation: Jacobsen, J. P.: "XV", i *Samlede Værker I Udg. paa Grundlag af Digterens efterladte Papirer af Morten Borup*, udg. af Morten Borup ; Georg Christensen , 1924-29, s. 257. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-jacob01val-shoot-idm139811112246080.pdf> (tilgået 19. september 2021)

Anvendt udgave: *Samlede Værker I Udg. paa Grundlag af Digterens efterladte Papirer af Morten Borup*



XV

☒ Nu i Paris.

☒ Der er gaaet saa meget som et Halvtaarstid, og den Ejærlighedspagt, der saa brat blev sluttet, var løsnet og braadnet en Stund forinden, og Marie Grubbe og Sti Høg er langsomt gledne fra hinanden.

☒ De veed det beggeto, men det er ikke blevet til Ord imellem dem; der er saamegen Bitterhed og Smerte, saa megen Nedværdigelse og Selvforagt gjemt i den Tilstaaelse, der truer, at der er Lindring i at tøve.

☒ I det er deres Sind ens.

☒ Men i deres Maade at bære deres Kummer paa er de yderst forskellige. Thi mens Sti Høg i haabløs Kvide, sløvet af selve Smerten mod Smertens hvasseste Braad, sørger og sørger i magtløs Betagenhed, ligesom et fanget Rovdyr gaar frem og tilbage, frem og tilbage i sit snevre Bur, saa er Marie nærmere at ligne ved et Dyr, der har revet sig løs og flygter i ustandset Flugt, aldrig hvilemildnet Flugt, dreven fremad og fremad, i vanvittig Frygt, af Lænken, der klirrende slæber i dens Spor.

☒ Hun vilde glemme.

☒ Men Glemsel er som Lyngen, den gror kun 258 af sig selv, og Alverdens Fredning og Omhu og Røgt lægger ikke en Tomme til dens Vækst.

☒ Hun øste ud af sit Guld med fulde Hænder og købte sig Pragt; hun greb hver Nydelses Bæger, som Guld kunde købe, som Aand og Skjønhed -og Rang kunde købe, men det var Alt forgjæves.

☒ Der var ingen Ende paa hendes Elendighed, og Intet, Intet kunde fri hende fra den. Havde det at skilles fra Sti Høg kunnet frembringe, ikke en Lettelse, men blot en Forandring i hendes Pine, det havde været gjort for længe siden, men det var ligegyldigt, ganske det Samme, om det skete eller ej, der var ikke en Gnist af Haab om Lindring i det, ligesaa godt følges, ad som skilles, deri var der ingen Redning.

☒ Men de skiltes alligevel, og det var Sti Høg, der foreslog det.

☒ De havde ikke seet hinanden et Par Dage, da Sti traadte ind i det forreste af de pragtfulde Værelser, de havde lejet af Isabel Gilles, Værtinden i la croix de fer.

☒ Marie var der, og hun sad og græd.

☒ Sti rysted mismodigt paa Hovedet og tog Plads i den anden Ende af Stuen.

☒ Det var saa tungt at se hende græde og vide, at hvert trøstende Ord fra Ens Læber, hvert medlidende Suk og deltagende Blik kun vilde gjøre Sorgen niere bitter og Graaden stærkere.

☒ Han gik hen imod hende. 259 "Marie," sagde han sagte og tonløst, "lad os endnu en Gang ret rigtigen tales ved og saa skilles."

☒ "Ja, hvad kan det nytte?"

☒ "Sig intet det, Marie, der venter paa dig endnu glade Dage i tykke Skarer."

☒ "Ja Grædedage og Taarenætter i en hel og ubrydelig Kjæde.-"

☒ "Marie, Marie, tag Vare paa de Ord, du siger, for jeg forstaar dem, som du aldrig vilde tro, jeg kunde forstaa dem, og saa saarer de saa smerteligen haardt."

☒ "De Saar, der stinges med Ord til Od, dem agter jeg kuns ringe og har aldrig havt i Tanke at skaane dig for dem."

☒ "Saa stød da til, hav Intet Medlidenhed saameget som et Blink mere; sig mig, du kjender dig fornødret ved din Kjærlighed til mig, laveligt fornødret! Sig mig, du vilde give Aar af dit Liv for at vriste hvert eneste Minde om mig ud af din Sjæl! Og gjør mig saa til Hund og giv mig Hundnavne, kald mig det Forsmædeligste, du veed af at sige, og jeg skal lyde alle dine Navne og sige du har Ret, fordi du h a r Ret, har Ret, saa pinendes, som det er at sige, For hør, Marie, hør, og tro det om du kan: endog jeg veed, du ræddes ved dig selv, for du har været min, og sygner i din Sjæl hver Gang du tænker derpaa og rynker -din Pande i Afsky og Vaade, saa elsker jeg dig dog - jo, jo, af al min Magt og Formue elsker jeg dig, Marie." 260 "Nej, fy for Skam Sti Høg, aa, skam dig dog, skam dig dog, du veed ej hvad du taler. Og dog, aa Gud forlad mig, dog er det sandt, saa ræddeligt det lyder. Aa, Sti, Stil hvorfor er du den Bondesjæl du er, den krybendes Maddikeorm, som trædes

og stinger dog intet? Om du vidste, hvor jeg troed' dig stor! stolt og stor og stærk, du som er saa svag. Men det voldte dine klingrendes Ord, som løj om en Magt, du aldrig ejed', som raabte om en Sjæl, der var Alt, hvad din aldrig var eller vilde blive. Sti, Sti, var det Ret, jeg fandt Klejnhed for Styrke, ussel Tvivl for frejdigt Haab, og Stolthed, Sti! hvor blev din Stolthed af?"

☒ "Ret og Retfærdighed er kuns ringe Naade, men jeg fortjener intet mere, thi jeg har været lidet bedre end en Falsknere imod dig. - Marie, jeg har aldrig troet paa din Kjærlighed til mig, nej, aldrig, end ikke hin Stund, da du svor mig den til, var der Tro i min Sjæl. Ak, som jeg gjerne vilde tro, men kunde intet. Jeg kunde intet tvinge Tvivlens mørke Hoved ned mod Jorden, den stirred' paa mig med de kolde Øjne og alle mine Drømmes rige, ranke Haab, dem blæste den bort med sin bedskelig smilendes Mund. Jeg kunde ikke tro du elskede mig, Marie, og dog greb jeg din Kjærligheds Skat med baade Hænder og al min Sjæl, og jeg fryded' mig ved den i Angst og bange Lykke, som en Røver kan fryde sig ved sit gyldent blinkende Rov, naar han veed den rette Ejersmand vil komme

261 om en stakket Stund og rive ham det ud af hans kjært belastede Hænder. For den vil komme en Gang, Marie, som er din Kjærlighed værd eller som du tror den værd, og han vil intet tvivle, intet trygle eller skjælv, han vil bøje dig som lødigt Guld i sin Haand og sætte sin Fod paa din Villie, og du vil være ham følgbagtig i Ydmyghed og Glæde; men det er intet fordi han elsker dig mere end som jeg, for det kan intet være, men for han mer har Tro til sig selv og mindre Øje for dit uskaterlige Værd, Marie."

☒ "Ak det er jo ret en Spaamandslektie, I der rarnser op, Sti Høg, men det er som I plejer, immer vil Jer Tanke paa Langvejsfart. I er just som Børn, der faar et Spilleværk til Givendes; istedenfor at lege med det og fornøjes ved det, har de ingen Ro, før de faar seet hvad der er inden til og revet det ud af Led og Lave. I fik aldrig Tid til at holde og vare for at fange og gribe; I hugger al Livsens Tømmer op i Tankespaaner tilhobe."

☒ "Farvel, Marie."

☒ "Far vel, Sti Høg, det Bedste I kan."

☒ "Tak - Tak - det maa saa være - men jeg beder om en Ting."

☒ "Nu."

☒ "Naar I rejser herfra, lad saa Ingen vide den Vej I vil, at jeg intet skal faa det at høre, for ... for jeg svarer intet for, at jeg da fik Magt til at holde mig fra at følge Jer efter."

☒ Marie trak utaalmodigt paa Skuldrene. 262 "Vorherre velsigne Jer, Marie, nu og evindeligt."

☒ Saa gik han.

☒ En lys Novemberskumring, hvor Solens bronzebrune Lys tøvende trækker sig bort fra høje Gavles ensomt blinkende Ruder, dvæler paa Kirkens Tvillingtaarnes slanke Spir, funkler paa Kors og gyldne Krands deroppe, løses i lysende Luft og svinder, mens Maanen alt har løftet sin runde, blanke Skive op over de fjerne, brune Højes langeligt rundede Liniers Drag.

☒ I gule, blaanende og violette Flager spejles Himlens svindende Farver i Flodens blanke, lydløst rindende Vande og Blad fra Pil og Løn og Hyld og Rose løsner sig ud af det gule Løvhang, flagrer imod Vandet i dirrende Flugt, fanges af den blanke Flade og glider med langs ludende Mure og vaade Stentrappes, ind i Mørket under tunge, lave Broer, rundt om fugtsorte Træpæle, fanger et Glimt fra de glødende Kul i den rødtoplyste Smedie, hvirvles omkring af den rustrøde Strøm fra Sliberens Gaard, og svinder saa imellem Siv og lække Baade, imellem sænkede Kar og dyndede Risgjærders drukkende Fletværk.

☒ En blaalig Dæmring breder sit gjennemsigtige Mørke over Torve og aabne Pladser, hvor Vandet sløret blinker, mens det strømmer fra vaade Slangesnuder og drypskjæg- 263 gede Dragemunde i Vandspringenes fantastisk brudte Buer og mellem takliniede, slanke Fialer; det mumler blidt og risler koldt, det bobler dæmpet og drypper skarpt og danner hurtigt voksende Kinge paa det rigeligt overflydende Kummebassins nørke Spejl. Et sagte Vindpust suser over Pladsen, og rundt omkring fra dunkle Porte, fra sorte Ruder og fra skumle Gyder, stirrer et andet Mørke ud i Mørket.

☒ Saa kommer Maanen frem og kaster Sølvskjær over Tag og Tinder og deler Lys og Skygge af i skarpe Felter. Hvert Bjælkehoved, hvert et snørklet Skilt, hver kort Balustre i Svalernes lave Gelænder, bliver tegnet af paa Mur og Væg. Alt skjæres ud i skarpe, sorte Former, de kunstigt brudte Stenmønstre over Kirkernes Dørgab, St. Georg med hans Landse hist paa Husets Hjørne og Blomsten med dens Blade her i Vinduet. Og som den lyser i den brede Gade og som den spejler sig i Flodens Vand! Og der er ingen Skyer paa Himlen, en hvidlig Kreds, en Glorie om Maanen, og ellers Intet uden tusind Stjerner.

☒ En saadan Aften var det nu i Nürnberg, og i den stejle Gade op til Borgen og i den Gaard som kaldtes for v.

Karndorfs, der var der Gilde denne samme Aften.

☒ De sad ved Bordet, og de var Alle mætte, lystige og drukne. Paa En nær var de alle ældre Folk, og denne Ene var kun atten Aar. Han havde ingen Paryk, han bar sit eget Haar, og det var stort nok til det, gyldent, 264 langt og lokket. Hans Ansigt var saa dejligt som en Piges, hvidt og rødt, og Øjnene var store, blaa og stille.

☒ Den gyldne Remigius kaldte de Andre ham, og gylden ikke blot for hans Haars Skyld, men for hans store Rigdom, thi trods hans unge Aar var han den rigeste Adelsmand i hele bayrisch Wald, - for bayrisch Wald der var han fra.

☒ De talte om Kvindeskjønhed, de lystige Herrer ved det gode Bord, og alle var de enige om, at den Gang de var unge, da vrimled Verden af Skjønheder med hvilke de, der nu bar Skjønheds Navn, slet ingen Sammenligning kunde taale.

☒ "Men hvem har seet Perlen for dern Alle tilhobe?" sagde en rødusset Tyksak med smaa, bitte, funkende Øjne, "hvem har seet Dorothea v. Falkenstein af de Falkens teiner fra Harzen, hun var rød som en Ros og hvid som et Lam, hun kunde spænde med sine Hænder om sit Liv og en Tomme til, og hun kunde træde paa Lærkeæg uden de gik istykker, saa let var hendes Gang paa Jorden, men hun var ingen af Jeres Hejreben for det, hun var fyldig som en Svanefugl, der sejler paa en Dam og fast som nogen Raa, der springer i en Skov."

☒ Saa drak de paa det.

☒ "Gud velsigne Jer allesammen saa graa som I er!" raabte en lang, gammel Knark for Enden af Bordet, "men Verden bliver grimmere Dag for Dag. Vi kan se det paa os selv," 265 og han saae rundt paa dem, "hvad for Karle vi dog var! men saa Fanden med det endda. Men hvor i al Verdens den drikkendes Navn, kan Nogen fortælle mig det? hvad? - kan der? - hvem kan? - kan Nogen fortælle mig det: hvor de trinde Værtinder med deres leendes Munde og spillendes Øjne og nettede Fødder, og saa Krokons Datter med det gule, gule Haar og med Øjne saa blaa, hvor er de ble ven af? Hvad? Eller er det Løgn, kunde En komme i et Herberg, i en Landevejskro eller Gæstgivergaard, hvad, kunde En komme der, uden de var der ogsaa? Aa, Jammerens Jammer og Elendighed, hvad er det for skrutyggede Døttre med Griseøjne og brede Hoffer, de Værtshusfolk lægger sig til nu til Dags, hvad er det for tandløse, skalhovede Hekser, der nu faaer Brev og Bevilling paa at skræmme Livet af sultne og tørstige Folk med deres rindendes Øjne og runke Hænder? Uh, føj, jeg er saa bange for et Krosted som for klare Fanden, for jeg veed jo, det Ølskjænkervæsen derinde er gift med Døden fra Lübeck i egen lede Gestalt, og naar som En først er bleven saa gammel som jeg, saa er der Noget i memento mori, En heller vil glemme end huskes paa."

☒ Der sad en Mand midt for Bordet, kraftig bygget og ret fyldig i Ansigtet, der var gult som Voks, han havde graa og buskede Bryn og klare spejdende Øjne, han saae just ikke svagelig ud, men som om han havde lidt meget, lidt store legemlige Smertes, og der

266 var et Træk ved hans Mund naar han smilte, som om han sank noget Bedskt med det Samme. Han sagde med en blød og dæmpet Stemme, lidt hæs var den: "den brune Euphemia af de Burtenbachers Stok, hun var stateligere end nogen Dronning, jeg har seet for mine Øjne. Hun kunde bære den stiveste Gyldenstykspragt, som var det den bekvemmeligste Husdragt, der var til, og Kjæder og Klenodier om Hals og Mi die paa Bryst og paa Haar, det hang og det sad, som var det de Krands af vilde Bær, som Børn hænger paa sig, naar de leger i Skoven. Der var ingen, der var som hun; naar de andre unge Jomfruer de prunkede i deres Stads som prægtige Relikviehuse med Snørkler af Guld, og med Lænker af Guld, med Roser af dyr'bare Stene, saa var hun at se til, saa festlig og fager og frisk og let som et Banner, der flyver for Vinden. Der var Ingen hendes Lige, hverken var eller er."

☒ "Jo, jo, og hendes Overmand med!" raabte den unge Remigius og sprang op. Han bøjede sig ivrig frem over Bordet, støttet paa den ene Haand, medens han i den anden svingede en blank Pokal hvis gyldne Drue skulpede over Randen og vædede hans Fingre og hans Haandlede, og dryppede i klare Draaber fra hans hvide, brusende Kniplingsmasket. Hans Kinder blussede af Vin, hans Øjne funkled, og han talte med usikker Stemme.

☒ "Dejlighed!" sagde han, "er I blinde allesammen, eller har der ingen af Jer seet den 267 danske Frue, ikke saameget som seet Fru Marie? Ilendes Haar er som naar Solen den skinner paa en Eng og Græsset staar i Aks, hendes Øje er mere blaat end som en Klinge, og hendes Læber er saa røde som en bløddendes Drue. Hun gaar som en Stjerne, der gaar over Himlen, hun er rank som et Scepter og statelig som en Trone, aa, alle, alle Legemsdyder og Dejligheders Flok er i Blomster hos hende, som Rose ved Rose i florerendes Pragt. Men der er det ved hendes Dejlighed, som gjør, at naar En seer hende, bliver En tilsinds, som naar En om Højtidsmorgen hører dem blæse fra Domkirkens Taarne; En bliver saa stille, for hun er ligesom den hellige Smertens Moder paa den skjønne Billedtavle, der er saadan en Højhedens Sorg i hendes klare Øjne, og det samme haabløse Taalmodssmil om hendes Mund."

☒ Han var helt bevæget og havde Taarer i Øjnene, han vilde tale, men kunde ikke, og blev staaende oprejst, kæmpende med sin Stemme, for at faa Ordene frem. Men saa slog en af hans Naboer ham venligt paa Skuldren, og fik ham til at sidde ned, og drak saa med ham Bæger paa Bæger, og saa blev Alting godt igjen; de Gamles Lystighed gik højt som før, og Alt blev Jubel, Sang og Latter.

☒ Marie Grubbe var da i Nürnberg.

☒ Siden hun skiltes fra Sti Høg havde hun flakket om i det meste af et Aar, og havde nu endelig slaaet sig til Ro her. 268 Hun havde forandret sig meget siden den Aften, hun tog Del i Balletten i Frederiksborg Slotshave. Ikke blot gik hun nu i sit tredivte Aar, men den ulykkelige Forbindelse med Sti havde gjort et mærkværdigt stærkt Indtryk paa hende. Hun havde skilt sig fra Ulrik Frederik, ledet og fremskyndet af tilfældige Omstændigheder, men fremfor Alt, i Kraft og Medfør af, at hun havde bevaret hine sin første Ungdoms Drømme om, at den, en Kvinde skulde følge, han skulde være hende som en Gud paa Jorden, at hun med Kjærlighed og ydmygt kunde tage af hans Hænder Godt og Ondt, alt som hans Villie var, og nu havde hun i et Øjeblik Forblindelse taget Sti for denne Gud, han, som ikke en Gang var en Mand. Det var hendes Tanker. Hver Svaghed, hver umandig Tvivl hos Sti, følte hun som en uafviskelig Skamplet paa sig selv. Hun væmmedes ved sig selv, for hin stakkede Kjærlighed, og gav den lave Skjændselsnavne. Disse Læber, som havde kysset ham, gid de maatte visne, disse Øjne, som havde smilt til ham, gid de maatte dummes, dette Hjærte, som havde elsket ham, gid det maatte briste. Hver Evne i hendes Sjæl, hun havde besudlet den ved denne Kjærlighed, hver Følelse, hun havde vanhelliget den. Hun havde mistet al Tillid til sig selv, al Tro paa sit eget Værd, og i Fremtiden - der lyste intet Haab for hende i Fremtiden,

☒ Hendes Liv var afsluttet, hendes Levnets Løb fuldendt; en rolig Krog, hvor hun kunde

269 lægge sit trætte Hoved til Hvile, for aldrig at løfte det niere, det var alle hendes Ønskers MaaL

☒ Saadan var hendes Sind, da hun kom til Nürnberg. Et Tilfælde førte hende sammen med den gyldne Remigius, og hans inderlige, men tilbageholdne Tilbedelse, den friske Ungdoms afgudiske Tilbedelse, hans jublende Tro paa hende, og hans Lykke ved hans Tro paa hende, har været som kjølig Dug for den nedtraadte Blomst, den rejser sig vel ikke, men den visner ikke heller, den folder endnu de fine, farverige Blade ud for Lyset, og dufter og straalere i tøvende Livskraft. Og saadan hun. For der var Lise i at se sig ren og skær og ubesmattet i en Andens Tanker, og der var halvt som Frelse i at vide, at En var den, der vakte i en Andens Sjæl en frejdig Tillid, Skjønhedshaab og ædle Længsler, som gjorde den, hos hvem de vakte, rig. Og det var ogsaa blidt og dulmende, i vage Billeder og dunkle Ord at klage sine Sorgers Klage for en Sjæl, der selv uprøvet og fri for Kummer, med stille Vellyst led hver Lidelse af hendes, og var taknemmelig, fordi at den fik Lov at dele de Sorger, som den anede, men ikke forstod, og dog ligefuldt delte. Jo, det var blidt at klage, naar En saae Ens Sorger vakte Ærefrygt og ikke Medlidenhed, saa de blev som et mørkt og majestætisk Pragtegevandt om Ens Skuldre, et taarefunklende Diadem om Ens Pande.

☒ Saaledes begyndte Marie lidt efter lidt at 270 forsones med sig selv, men saa hændte det en Bag, Remigius var redet ud, at hans Hest blev sky, kastede ham af Sadlen, og slæbte ham tildøde i Stigbøjlerne.

☒ Da Marie hørte dette, sank hun hen i en tung, sløv og taareløs Sorg. Hun sad i 'hele Timer og stirrede hen for sig med et træt, tankeløst Blik, tavs som En, hvem Mælet var røvet, og var ikke til at bevæge til at tage sig Nogetsomhelst for, ja hun vilde end ikke at der taltes til hende; gjorde Nogen det, afviste hun dem med en mat Bevægelse med Haanden og en stille Kysten paa Hovedet, ligesom om det voldte hende Smerte.

☒ Dette varede nu længe, men imidlertid var næsten alle hendes Penge opbrugte, og der var næppe saa mange tilbage^ at de kunde rejse hjem for dem. Lucie blev ikke træt af at foreholde Marie dette, men det var først langt om længe at det fandt Gehør.

☒ Endelig rejste de da.

☒ Undervejs blev Marie syg, saa Rejsen blev meget forlænget, og Lucie maatte sælge den ene rige Dragt efter den anden, det ene kostbare Smykke efter det andet, for at de kunde komme Vejen frem.

☒ Da de naede Aarhus, ejede Marie næppe mere end de Klæder, hun havde paa sig.

☒ Her skiltes de; Lucie tog tilbage til Fru Rigitze, Marie tog til Tjele.

☒ Det var i Foraaret Treoghalvfjerds.